

ВІЙНА РФ З УКРАЇНОЮ ЯК ПРОЯВ МОСКОВСЬКО-РОСІЙСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ (ІСТОРИЧНИЙ ТА ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ)

ШЕВЧЕНКО Анатолій Євгенійович - доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, кафедра теоретико-правових дисциплін, Державний податковий університет

КУДІН Сергій Володимирович - доктор юридичних наук, професор, кафедра теоретико-правових дисциплін, Державний податковий університет

ЯЦИШЕНА Ганна Анатоліївна - кандидат філософських наук, доцент кафедри теоретико-правових дисциплін Державного податкового університету

DOI 10.32782/NP. 2023.1.1

У статті висвітлено основні моменти історичного й правового та цивілізаційного протистояння України та Росії. Відображено сутність російської шовіністичної та імперської політики проти цивілізованого світу. Доведено необхідність надання Україні допомоги від країн Європейського Союзу та США задля підтримки міжнародної безпеки.

Актуальність дослідження

Війна, яку розв'язала Російська Федерація проти незалежної та суверенної України, що розпочалась 24 лютого 2022 року, актуалізує питання про імперську московсько-російську ментальність, її історичні коріння, московський шовінізм, який зростає століттями. Як би історично не називалась Російська Федерація: Суздальське князівство, Московське князівство, Московське царство, Російська імперія, більшовицька Росія, Російська Федерація, тобто змінюються історичні епохи, періоди, часи, приходять та відходять московські вожді, – але нічого не змінюється у ставленні північного сусіда до України та українського народу.

Ось уже майже 900 років як українці стримують навали московсько-російської орди. Вони завжди вторгалися на нашу землю зі зброєю як бездуховні нелюди, жадібна та несамовита сарана – вбивали українців, грабували, катували, знищували із звірячою жорстокістю, вони хотіли знищити нас як

націю. Загарбники ненавиділи і ненавидять українське слово, пісню, історію, наш спосіб життя, те, що українці – волелюбна і горда нація, яка ніколи не ставала і не стане на коліна.

Сьогодні у всього людства виникає питання: чому РФ здійснила збройну агресію проти України? Це випадок чи історична закономірність?

Мета статті

Довести, що війна РФ з Україною є проявом в історичному та цивілізаційному аспектах московсько-російської ментальності, яка загрожує всьому цивілізованому світу.

Очевидно, агресивні дії Московщини проти України (й не тільки) базуються не тільки на захопленні нових територій, привласненні чийогось багатства, але і на грабуванні, розбої, мародерстві. Основа – це природня і ексклюзивна свідомість того етносу, який називає себе «ми – росіяни».

Ось як влучно описували відомі люди психічний і моральний стан душі росіянина. Письменник Максим Горький зазначав: «Головною рисою російського національного характеру є жорстокість, і то жорстокість садистична. Говорю не про окремі вибухи жорстокості, а про психіку, про душу народу».

Президент Франції Шарль де Голль у свій час сказав наступне: «Росіяни ніколи не будуть щасливі, знаючи, що хтось живе краще,

ніж вони. А так як до прогресу вони не здатні – злоба і фрустрація є постійним душевним станом росіян».

Президент Республіки Ічкерія Джохар Дудаєв висловився так: «Русизм – це особлива форма людоненависницької ідеології, заснована на великодержавному шовінізмі, повній бездуховності та аморальності. Відрізняється від відомих форм фашизму, расизму, націоналізму особливою жорстокістю як до людини, так і до природи. Принцип дії – знищення всього, тактика «випаленої землі». Відрізняється шизофренічною формою манії світового володарювання. Має рабську психологію, паразитує на брехливій історії, на окупованих територіях і підневільних народах» [1].

Наведемо кілька історичних фактів щодо збройної агресії Росії проти України.

Ще в середині XII століття суздальський князь Юрій Довгорукий, не маючи ніяких прав на київський стіл, тричі вдирався із великим військом до Київського князівства, палив села та містечка, після його походів Київ лежав у руїнах, було вбито велику кількість мирних киян, а частину цей князь вивіз до Суздальського князівства.

На цьому «освобожденіє» не закінчилось: у 1169 році його онук Мстислав узяв Київ штурмом. Місто було піддано звірячому знищенню (до речі, подібний погром Київ зазнав лише у грудні 1240 року, під час монголо-татарської навали).

Ось як описував події Іпатіївський літопис (стаття 6679): «И два дня грабили весь город, Подол и Гору, и монастыри, и Софию, и Десятинную Богородицу, и не было помилования никому и ниоткуда. Церкви горели, христиан убивали, других вязали, жен вели в плен, разлучая силою с мужьями, младенцы рыдали, смотря на матерей своих. Взяли множество богатства, церкви обнажили, сорвали с них иконы, и ризы, и колоколы, взяли книги. А поганые зажгли Печерской Святой Богородицы, но Бог молитвами Святой Богородицы оберег его от такой беды. И было в Киеве стенание, и туга, и скорбь неутешная, и слезы непрестанные» (оригінальний текст») [2].

Друга половина XVII століття. 1657 – 1687 роки. (Руїна). Московські орди знов

вдираються на територію України, безжально палять міста й села, вбивають людей, грабують домівки. Під час майже 30 річної «московської вакханалії» загинуло близько 50 – 60 тисяч українців.

«Страшна різанина» [3]. Так в історію увійшла ця назва, коли кілька тисяч озвірилих росіян за наказом Петра I учинили нечуване знищення українських мешканців столиці гетьмана Івана Мазепи у місті Батурині. Місто було пограбоване, церкви були піддані нарузі, а потім – знищені. Усього загинуло близько 15 тисяч українців.

Але особливою жорстокістю і нечуваною лютістю проти українців відрізнялись московські полки посіпаки Петра I – О. Меншикова. Саме йому московський цар у 1709 році дав наказ фізично, з надприродною звірячістю, знищити населення Чортомлицької Січі. Саме в ній від переслідувань сховались жінки, діти, старі. Московити нікого не пожаліли: загалом, Січ було зруйновано, її оборонці повішені або забиті на палю, старих людей вбито, жінок – згвалтовано і вбито, дітей не люди кидали у вогонь. Загинуло близько 3 тисяч людей.

Не менш кривавою була і розправа російських військ за наказом імператриці Катерини II у 1775 році над Підпільненською Січчю. У бойні загинуло близько 1 тисячі українців.

1918 рік. Йде героїчна національно-визвольна війна українського народу. Саме в кінці січня – на початку лютого 1918 року росіяни, але вже в більшовицьких одностроях, захоплюють Київ. Починається нечуваний терор, кількість загиблих мирних українців сягає від 5 до 7 тисяч; росіяни вбивали за просто так: хтось був одягнений у вишиванку, хтось говорив українською мовою.

Поведінка московитів цілком відповідала настанові, виголошеній їх очільником Муравйовим напередодні у Бахмачі: «Ми їм покажемо, дайте тільки добратися до Києва. Якщо буде потрібно, не постою ні перед чим: каменя на камені не залишу в Києві. Мешканців не жаліти. Ми їх всіх перестріляємо та переріжемо. Ми їм покажемо, нема чого боятися кровопускання».

А чого вартий геноцид проти українців, улаштований на початку 30-х років XX століття, який увійшов в історію під трагічною

назвою «Голодомор»? Це теж цілеспрямовані та системно організовані злочини Москви проти нас; таким чином, українців хотіли поставити на коліна, перетворити на рабів, а то й – знищити. Загибло близько 7 мільйонів українців [4].

Не можна забути й героїчну боротьбу бійців УПА проти російського більшовизму у роки Другої світової війни та після неї, депортації українського народу із Західної України, терор московського КДБ, «повну русифікацію» України.

О 4 годині 24 лютого 2022 року російські війська вторглися на територію. Розпочалася відкрита агресія Росії проти України. Сьогодні наше покоління ніколи не забуде трагедію Бучі, Гостомелі, Бородянці, Ірпіні, Макарові, Енергодарі, Херсоні, Миколаїві, Маріуполі, Харкові, Києві, тощо.

З 10 жовтня 2022 року розпочалися масовані варварські ракетні атаки на об'єкти критичної інфраструктури України, а також удари по мирному, цивільному населенню. Скільки ще міст і сіл зруйновано від ракетних, авіаційних та артилерійських ударів, скільки понівечених життів, скільки трагедій, страждань, горя (геноцидною і вкрай цинічною акцією був обстріл мирних мешканців міста Дніпра [5].) Проте, ми – українці, завжди опирались цим навалом.

Прошуміло, пролетіло майже дев'ять століть, як вони вперше прийшли до нас, несучи смерть, руїну, кривду. Московсько-російські орди з тих давніх історичних і вже півзабутих часів, виносячи пекельні думки, постійно як темні хмари або океанські шторми накочувались на Україну. Але завжди їх наміри були приречені на поразку, а натопи загарбників отримували і будуть отримувати єдиний результат – смерть.

Президент Республіки Ічкерія Джохар Дудаєв у свій час сказав пророцькі слова: «Найбільша помилка – це знехтувати українцями. Порахувати українців слабкими. Скривдити українців. Ніколи не ображайте українців. Українці ніколи не бувають такі слабкі, як вам здається. Не дай Бог вигнати українців або забрати щось в українців. Українці завжди вертаються. Українці повернуться та повернуть своє. Але коли українці повертаються, вони не вміють розраху-

вати силу та застосувати її пропорційно. Вони знищать все на своєму шляху. Не ображайте українців. Інакше, коли українці повернуться на землю, де поховані їхні пращури, то ті, хто живе на цій землі, будуть заздрити мертвим» [6].

Історія – це найкраще свідчення минулих віків та перспектива прийдешніх часів. Це – скарбниця, яка акумулює навіки історичну пам'ять. Заслуговує на увагу, ще кілька прикладів. Так, у Вишгороді, 1173 року паростки майбутнього протистояння між Україною та Московією були помітні вже у XII столітті.

1169 року син Юрія Долгорукого, засновника Москви, Андрій Боголюбський напав на Київ і спустошив місто. До цього воно ще не знавало такого плундрування. Його масштаби перевершить хіба монгольське завоювання 1240 року. Восени 1173 року Боголюбський спробував удруге захопити Київ, проте цього разу отримав гідну відсіч. Війська Київського, Волинського та Галицького князівств перестріли його під Вишгородом і завдали нищівної поразки. Бої тривали дев'ять тижнів.

Київський літопис повідомляв про це так: «І, це побачивши, [противники] убоялися, кажучи: «Тепер вони на нас усі зберуться з галичанами і з чорними клобуками». І прийшли в замішання війська їх, і, не дождавши світу, в сум'ятті великому, не маючи змоги удержатись, побігли вони через Дніпро, і багато з воїв їхніх потопилося. І так вернулась уся сила Андрія [Юрійовича], князя суздальського, а зібрав він був усі землі, і множеству воїв не було числа. Прийшли бо вони зарозумілими, а смиренними одійшли у дома свої» (оригінальний текст) [7]. Під час цих подій половина московської раті загинула на теренах України. Полягло близько 10 тисяч московитів.

Орша, 1514 рік. На початку XVI століття уже існує Велике князівство Московське, яке прагне загарбати землі колишньої Київської Русі. Цьому наміру протистоїть Литва. Однак Литва – зовсім не чужа держава для українців, адже повна назва цієї держави – Велике князівство Литовське, Руське і Жемайтійське. Русь – це стародавня назва України, тому історики мають усі підстави говорити, що це була Литовсько-Руська держава.

У 1514 році Московія загарбала Чернігівсько-Суздальську землю. Реванш на полі бою прийшов досить скоро. У вересні 1514 року в околицях білоруського міста Орша відбулася велика битва між українським і московським військами. У цій битві українці завдали нищівної поразки московитам. Уночі вони зуміли непоміченими для противника переправитись через річку, форсувати Дніпро, потім витримати атаку ворога й застосувати військову хитрість – удаваний відступ, під час якого заманили московську армію в засідку, де були розташовані гармати. Саме гарматним вогнем відбувся розстріл московитів, після якого їм довелося безладно тікати.

Італійський хроніст Алесандро Гваньїні писав про ті події так: «Між Оршею та Дубровном є ріка Кропивна, біля крутих та високих берегів якої втопилося під час втечі так багато московитів, що від великої кількості трупів вода зупинила свою течію. Під час цієї поразки у полон потрапили всі радні пани, найважливіші ротмістри... Сам Челяднін – найвищий гетьман московського війська – з двома найвищими воеводами опинився у кайданах» [7]. Під час цієї битви було знищено від 18 до 20 тисяч московитів.

Атака – найкраща оборона, початок XVII століття. На початку XVII століття Москва перебувала на порозі загибелі. Смутні часи, політична й економічна кризи, війна з Річчю Посполитою, що перебувала в zenіті могутності. Якраз на боці Речі Посполитої активно виступали українські козаки. У 1604-1605 роках близько 20 тисяч козаків допомогли цареві Дмитру Івановичу зайняти Москву та прийти до влади.

Найзначніша перемога козацьких загонів сталася в битві біля Клушино у 1610 році, де 7-тисячне українське військо на чолі зі гетьманом Станіславом Жолкевським знищило 35-тисячну армію московитів. Найбільшим приниженням московитів був момент, коли бояри скинули царя Василя Шуйського і видали його очільнику війська Жолкевському, який вивіз його у Варшаву, де вже колишній московський цар був змушений падати в ноги правителю Речі Посполитої та визнавати його своїм сюзереном. Під час цієї битви було знищено близько 30 тисяч московитів.

1618 рік – похід гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного на Москву. Найвідомішим успішним походом козаків на Москву є похід 1618 року на чолі з Петром Конашевичем Сагайдачним. Військо Петра Сагайдачного спустошило безліч московських міст і сіл й навіть в особистому поєдинку Сагайдачний перемаг московського воеводу Василя Бутурліна. Польський магнат Якуб Собеський у своєму щоденнику писав про це: «Сам Сагайдачний вирвав списа в Бутурліна та, підїжджаючи, ударив його тим буздигом, що його він отримав від королевича, і звалив з коня, бо той Сагайдачний, будучи Гетьманом Війська Запорозького, у цій експедиції подав силу свідчень своєї визначної мужності» (оригінальний текст) [7]. Під час цих бойових подій московити втратили до 30 тисяч воїнів. Своім походом 1618 року козаки сприяли укладанню Деулінського перемир'я, за яким Московія віддала Україні Чернігово-Сіверщину та Смоленщину.

Смоленськ, 1634 рік. Під час цього зіткнення з Україною Москва вже трохи оклигала та вирішила відвоювати Смоленськ. Місто оточили й на допомогу брательній польсько-литовській армії підійшли українські козаки на чолі з гетьманом Тимофієм Орендаренком. Їх було від 12 до 20 тисяч. Бій склався таким чином, що московити, які тримали в облозі Смоленськ, самі потрапили в оточення. Їм довелося капітулювати. Під час цих бойових подій московити втратили понад 30 тисяч стрільців.

Конотоп, 1659 рік. Конотопська битва (або Соснівське побоїще) - найвідоміша перемога українців над Московією. Вже через 4 роки після Переяславської ради та Березневих статей дійшло до відкритої війни між Військом Запорозьким і Московським царством. Причому вже тоді Московія застосувала всі прийоми гібридної війни, відомі у XXI столітті.

Це були потужна пропагандистська кампанія, підтримка внутрішньої опозиції, намагання розпалити громадянську війну всередині Війська Запорозького, нацькувати одних козацьких старшин на других і спробувати послабити владу гетьмана Івана Виговського, щоб або взагалі скинути його, або змусити до покори. Напад московитів,

які зібрали близько 100 тисяч, був несподіваний. Славні український гетьман Іван Виговський та полковник Іван Богун змогли зібрати лише 25-30 тисяч козаків, але українське військо сміливо пішло на зустріч окупантам...

Коли московська армія Олексія Трубецького підійшла до Конотопа, козацьке військо вирушило їй назустріч. Трубецький був надто самовпевнений і виділив для битви тільки кінноту, яка потрапила в дуже вміло підготовлену козаками засідку. У результаті всю московську кінноту знищили, а полонених просто вирізували.

Але то був лише початок...Літо... Кінець червня... Спека... Перед бойовищем козаки дали один одному побратимську клятву: «Або перемогти, або накласти головами, але ворога не допустити в Україну».

Ось як описує битву під Конотопом західний хроніст: «Зранку піднялося криваве сонце, розвиднився туман, і тоді московські полки жажнулись, коли побачили загибель своєї кінноти, їм було моторошно. Вдалечінь вони угледіли козацькі корогви...І тоді здригнулась земля...А на чолі був Бегун (*авторське роз'яснення* – Іван Богун, полковник Вінницького полку). Українське військо, вибудувавшись клином, стрімголов налетіло на московитів». Сосновське побоїще назавжди запам'ятовується...

Бойовище продовжувалось три доби. Майже 30 тисяч московських стрільців полягло, ще 15 тисяч опинилося у полоні. Українське військо зупинилось лише під Белгородом.

Невідомий хроніст із Західної Європи зазначав: «Цвіт московського війська, що відбув щасливі походи 1654 і 1655 років, загинув за один день, і вже ніколи після того цар московський не був у змозі вивести в поле такого блискучого війська. У жалібній одежі вийшов цар Олексій Михайлович до народу й жах охопив Москву... Після здобуття стількох міст, після взяття литовської столиці Москва затремтіла за свою власну безпеку; у серпні з наказу царя люди всіх станів поспішали на земляні роботи для укріплення Москви. Сам цар з боярами раз у раз приходив дивитися на ці роботи. Мешканці околиць зі своїми родинами й майном наповнили Мо-

скову, пішла чутка, що цар виїздить за Волгу, за Ярославль» (оригінальний текст) [7].

2014 рік. І знову кров, руїна, смерть – вони вкотре вдерлися в Україну. Їм усе мало, імперські амбіції, заперечення всього, що їм чуже, прагнення ненавидіти, захоплення територій, нав'язування своєї ідеології. Як наслідок, створення квазіреспублік (ДНР, ЛНР), захоплення Кримського півострова – і це все «руській мір».

2022 рік. Вони знов проявили агресію... Ненавчена історично нічим орда, яка хотіла за 48 годин захопити святу для кожного українця столицю – Київ, полягла під нищівними ударами наших героїчних захисників. Московські фашисти втратили безліч особового складу, техніки на Чернігівщині, Сумщині, Харківщині, Херсонщині, Миколаївщині, Луганщині, Донеччині...

За офіційними даними (а це 336 днів, майже 1 рік війни), втрати російських загарбників склали близько 123080 особового складу [8], величезна кількість поранених, полонених, дезертирів і безвісти зниклих – про це ще розповідь історія.

Для порівняння :

- втрати радянських військ під час війни в Афганістані (1979-1989 роки, 10 років) склали 15 тисяч солдатів [9];

- втрати російських військ під час війни в першій війні Чечні (1994 - 1996 роки, 2 роки) склали 5500 тисяч солдатів [10].

- втрати російських військ під час війни в другій війні Чечні (1999 - 2009 роки, 10 років) склали близько 7500 тисяч солдатів [11].

Історичний аспект у філософському вимірі є невід'ємним елементом цивілізаційного, його складовою частиною і, головне – підкреслює : війна, яку розв'язала Московія-Росія проти України, це не локальна чи регіональна військова сутичка, не тільки боротьба демократії проти тоталітарного устрою, а боротьба цивілізації проти варварства і дикунства.

Уже багато разів учені намагались визначити приналежність України у правовому (як елементу цивілізаційного) вимірі до певної традиції права. Так, ними зазначалось, що українські землі, починаючи з періоду формування Київської Русі, були ареною протистояння західної та східної традицій права.

Такий невеликий аналіз є дуже необхідний, адже «у рамках історично-правової реальності кожна цивілізація відображає певний набір продукуваних нею соціально-економічних, політичних, культурних, релігійних та правових цінностей, що склалися упродовж певного історичного періоду» [11, с. 353].

Зокрема, Ю.М. Оборотов говорить про особливість «місцезвитку» України, що дозволило цим традиціям права специфічним чином відобразитись у її правовій культурі, - І. Шевченко – про «східно-західне» місце України, І. Лисяк-Рудницький – про Україну як «країну границь», В. Липинський – про культурний простір України як «синтез Заходу і Сходу» [12, с. 73-74; 13, с. 189-190].

Є.О. Харитонов вважає, що західна традиція права представлена відносно чіткою межею між правовими та іншими інститутами, впливом на правові інститути юридичної думки, яка аналізує та систематизує право, усвідомлення переваги права над політичною владою, впевненістю у можливості існування громадянського суспільства та правової держави [14, с. 36].

Її основою стала «західноєвропейська» традиція права; у свою чергу, базою останньої стали правові цінності, що сформувались в античності, з часом вона була «модернізована» залученням християнських цінностей у західній (католицькій, протестантській) інтерпретації, а з XV – XVI ст. відбувається її поступова трансформація в «західну» традицію права (за рахунок просторового розширення «західноєвропейської» традиції, удосконаленням її змісту). У сучасному світі ця традиція знайшла відображення в романо-германській та англо-американській правових сім'ях.

З іншого боку, «східна» традиція включає мусульманську, іудейську, буддійську, далекосхідну, африканську правові традиції. В історичному ж аспекті до неї слід долучити правові традиції, що існували в тих державах, які на певному хронологічному етапі припинили своє існування (Стародавній Єгипет, Межиріччя, Китай та Індія).

«Візантійська» традиція є елементом історичного розвитку «східної» традиції, а в просторово-часовому вимірі – її «переднім

краєм». Унікальність «візантійської» традиції становив конгломерат античних, елліністичних і східних культурних традицій, елементів як класичного, так і переробленого римського права, залишків демократії та східної деспотії, неповторності «азіатського способу виробництва», класичного рабства і колонату тощо.

Для правової системи України впливи названих традицій можуть визначатись поняттями: «місцеположення в Східній Європі», «християнська православна культура», «східноєвропейська субцивілізація», «між Сходом і Заходом», «ареал поширення західної (або східної) традиції права», «симбіоз західної і східної правових культур» тощо.

Отже, можна довго на філософському та історичному рівнях сперечатись про сучасний цивілізаційний вимір України, і зокрема – її правову систему. Зрозуміло, що Україна, знаходячись довгий час на перетинах впливів різних історичних та правових традицій, увібрала їх елементи. Разом з тим, слід підкреслити: Україна – це невід'ємний елемент одного з найвищих досягнень людства – створення цивілізації, де українці займають власну і неповторну, унікальну позицію.

І навіть довгий час перебування українських земель під владою Московії-Росії не змінило сутність основ української цивілізації, адже варварство неспроможне подолати цивілізаційний розвиток.

Прикметно, що росіяни так і не створили власну правову традицію, Московія-Росія не може бути ні історично, ні навіть прогностично включена до будь-якої традиції права. Адже поняття «право» не відомо було в Московії, воно не відомо і в сучасній Росії. Відсутність норми права як одного з важливих соціальних регуляторів поведінки людей створює ефект «замкненого кола», у якому домінує хаос, а проблеми та потреби варварської юрби задовольняються за рахунок війн із тими націями, які живуть набагато успішніше.

Необхідно зазначити, що в історичному та цивілізаційному вимірі йдеться про вкрай важливу боротьбу світлинності цивілізації та демократії проти дикунства, варварства, тоталітарного устрою; і у цій боротьбі Україна є форпостом захисту всього, що людська циві-

лізація виборола за кілька тисяч років свого існування.

Ми, українці, не єдині у цій боротьбі. Україну підтримав увесь цивілізований світ на різних рівнях, зокрема:

1. Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію «Агресія проти України», яка засуджує вторгнення Росії в Україну й вимагає від РФ негайно вивести війська з української території. рішення було ухвалено безпрецедентною кількістю голосів під аплодисменти – «за» проголосували 141 країна, «проти» – 5, утрималися – 35. Проти проголосували Росія, Білорусь, Північна Корея, Еритрея, Сирія [15].

2. Визнання Європейським парламентом та рядом держав Російську Федерацію державою-спонсором тероризму [16].

3. Накладення дієвих санкцій на російську економіку (ембарго на поставки газу, нафти, введення заборон на ввіз до Росії технологій, які б могли допомагати військово-промислому комплексу РФ відновлювати виробництво зброї тощо) [17] (на цей момент запроваджено дев'ять пакетів санкцій, останній було запроваджено 16.12.2022 р. Радою ЄС проти РФ [18]). Як зазначив Високий представник ЄС Жозеф Боррель, «після використання продовольства і голоду, Путін зараз перетворює на зброю зиму, свідомо позбавляючи мільйони українців водопостачання, електрики та опалення. Європейський Союз відповідає на цю ескалацію та на воєнний злочин запровадженням 9-го пакету важких санкцій. Ми будемо продовжувати вражати економіку та всіх тих, хто долучений до цієї жорстокої війни».

3. Суттєва військова допомога від країн НАТО на чолі із США (включно із поставками озброєння за законом про ленд-ліз (Ukraine Democracy Defense Lend-Lease Act of 2022), що спрощує процедуру постачання озброєнь і прискорить передачу Україні та іншим країнам Східної Європи озброєння та обладнання й інших критичних поставок шляхом скорочення бюрократичних процесів), а також й інших країн-союзників, які не належать до цього блоку [19; 20]. За словами міністра оборони України О. Різнікова, Збройні сили України у військовому аспекті працюють за трьома напрямками: системна

взаємодія з союзниками для отримання військової допомоги; придбання озброєння і техніки у виробників з України; імпорт: задіяні як прямі контракти МОУ, так і механізми спецекаспортерів [21].

4. Підтримка України у форматі Ramstein. За період вторгнення РФ в Україну відбулось 8 засідань, на яких ухвалювались рішення стосовно поставок зброї в нашу державу [22]. Прикметно, що цивілізований світ відгукнувся на прохання України зупинити військову агресію.

5. Підтримка України на рівні окремих країн, які не є членами НАТО, зокрема, й Африки, Південної Америки, Близького та Далекого Сходу. Але й у цей критичний момент для нашої держави ми надаємо допомогу іншим країнам, де може виникнути гуманітарна катастрофа [23].

Отже, можна констатувати наступне:

1. Імперська московсько-російська свідомість включає у себе такі системно-структурні складові: руйнування всього, що не відповідає «московському» психотипу; моральна деградація; історична ненависть та презирство до українців; відсутність будь-яких прагнень до прогресу, розвитку; намагання примусити інші народи, (у першу чергу, українців) до історичного регресу; схильність «не творити, а руйнувати»; перманентні війни проти сусідів – це спосіб життя і вирішення власних, внутрішніх соціально-політичних та економічних проблем.

2. Єдиною панацеєю побороти цю викривлену і психопатичну свідомість та закінчити війну перемогою України є: згуртування демократичного та цивілізаційного світу; військово-політична, дипломатична, економічна, моральна допомога союзників України; санкції проти РФ, які включають не тільки такі заходи, як повне виключення Росії з усіх інституцій та структур ООН (за прикладом виключення СРСР з Ліги Націй 14 грудня 1939 року за напад на Фінляндію), а глобальні системні заходи – побудова «сталевих завіс» на економічному, соціальному, політичному, інформаційному, культурному, емоційному тощо рівнях у відносинах з РФ.

3. Включення України до ЄС та НАТО, а також налагодження нашою державою системно-структурних військово-політичних

та дипломатичних зв'язків із найближчими партнерами (США, Велика Британія, Німеччина, Франція, країни Балтійського регіону та Східної Європи тощо) та іншими цивілізованими країнами світу різних континентів задля недопущення глобальної військової катастрофи.

4. Налагодження Україною більш тісних зв'язків із країнами Близького та Далекого Сходу, Південної Америки, Африки з метою недопущення гуманітарного катаклізму (голод, епідемії тощо).

5. Пам'ятаємо: і це, мабуть, головне – незламний дух українців, наших ЗСУ, відсіч ворогу – це сукупно – зупинить навалу московсько-російської орди.

Література

1. Влад Яма згадав влучні висловлювання Горького, Шарля де Голля та Дудаєва про росіян: «Шизофренічна манія світового панування». [Електронний ресурс] : <https://sport.znaj.ua/420996-vlad-yama-zgadav-vluchni-vislovlyuvannya-gorkogo-sharlya-de-gollya-ta-dudayeva-pro-rosiyan-shizofrenichna-maniya-svitovogo-panuvannya>

2. Києво-Печерська Лавра. Києво-Печерська лавра. [Електронний ресурс] : Вікіпедія (wikipedia.org).

3. Батуринська трагедія. [Електронний ресурс] : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D1%82%D1%80%D0%B3%D0%B5%D0%B4%D1%96%D1%8F

4. Голодомор в Україні (1932-1933). [Електронний ресурс] : [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_\(1932%E2%80%941933\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D1%80_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_(1932%E2%80%941933)).

5. Російські окупанти 14 січня вдарили по багатоповерхівці у Дніпрі. [Електронний ресурс] : <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20230115-kilkist-zhertv-rakethnogo-udara-po-dnipro-zroslo-do-14-ova/>

6. У мережі згадали слова Дудаєва про українців: «Ніколи не ображайте українців, вони завжди повернуть своє». [Електронний ресурс] : <https://lviv1256.com/>

history/u-merezhi-zghadaly-slova-dudaieva-pro-ukraintsiv-nikoly-ne-obrazhayte-ukraintsiv-vony-povernut-svoie/

7. Як у різні часи українці перемагали Москву. [Електронний ресурс] : <https://armyinform.com.ua/2020/08/22/yak-u-riznichasy-ukrayinczi-peremagaly-moskvu/>

8. Генштаб ЗСУ розповів про втрати ворога станом на 25 січня 2023 р. [Електронний ресурс] : <https://chas.news/news/genshtab-zsu-rozproviv-pro-vtrati-voroga-stanom-na-25-sichnya>

9. Втрати в Афганській війні (1979 – 1989). [Електронний ресурс] : [https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D0%B2_%D0%90%D1%84%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96_\(1979%E2%80%941989\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D0%B2_%D0%90%D1%84%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96%D0%B9_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96_(1979%E2%80%941989))

10. Перша російсько-чеченська війна. [Електронний ресурс] : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%80%D1%88%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%87%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0

11. Друга російсько-чеченська війна. [Електронний ресурс] : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D1%80%D1%83%D0%B3%D0%B0_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE-%D1%87%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B2%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0#:~:text=%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96%20%D0%B2%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%20%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D0%A0%D0%A4%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B4,5000%20%D0%B7%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B%D0%B8%20%D0%B1%D0%B5%D0%B7%20%D0%B2%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8

12. Кудін С.В. Порівняльна історія права : вітчизняна традиція концептуалізації.- Вінниця : «Твори», 2019. 540 с.

13. Оборотов Ю. Н. Месторазвитие и цивилизационная принадлежность украинско-

го права. *Порівняльне правознавство: сучасний стан і перспективи розвитку: збірн. наук. праць.* Одеса: Фенікс, 2013. С. 72-75.

14. Луцький І. Відмінність візантійської філософсько-правової традиції від західно-римської. *Право України.* 2011. № 1. С. 188-195.

15. Харитонов Є.О. До питання про доцільність дослідження західної традиції приватного права українськими науковцями. *Актуальні проблеми держави і права.* 2004. Вип. 23. С. 35-40.

15. Генасамблея ООН ухвалила резолюцію, яка вимагає від РФ негайно вивести війська з України. [Електронний ресурс] : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3418244-genasamblea-onn-uhvalila-rezoluciu-aka-vimagae-vid-rf-negajno-vivesti-vijska-z-ukraini.html>

16. Європейський парламент визнав Росію державою-спонсором тероризму. [Електронний ресурс] : https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/%D1%94%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B5%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82-%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%8E-%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D1%8E-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BE%D1%80-%D0%BE%D0%BC-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83_uk?s=232

17. Санкції проти Росії. [Електронний ресурс] : https://zaxid.net/sanktsiyi_proti_rosiyi_tag52459/

18. Рада ЄС завершила формальне затвердження 9-го пакету санкцій проти Російської Федерації у зв'язку із агресивною війною проти України - відповідний процес завершено сьогодні за письмовою процедурою. [Електронний ресурс] : <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3635612-es-oficijno-ogolosiv-pro-zaprovadzenna-devatogo-paketu-sankcij-proti-rosii.html>

19. Військова допомога Україні. [Електронний ресурс] : https://zaxid.net/viyskova-dopomoga_tag52540/

АНОТАЦІЯ

The article highlights the main points of the historical and legal and civilizational confrontation between Ukraine and Russia. The essence of Russian chauvinist and imperial policy against the civilized world is reflected. The need to provide assistance to Ukraine from the countries of the European Union and the United States in order to support international security has been proven.

This article reflects Ukraine's position on Russia's policy. The only panacea to overcome this distorted and psychopathic consciousness and end the war with the victory of Ukraine is: unity of the democratic and civilized world; military-political, diplomatic, economic, moral assistance of allies to Ukraine; sanctions against the Russian Federation, which include not only such measures as the complete exclusion of Russia from all UN institutions and structures (following the example of the exclusion of the USSR from the League of Nations on December 14, 1939 for the attack on Finland), but also global systemic measures - the construction of a «steel curtain» on the economic, social, political, informational, cultural, emotional, etc. levels in relations with the Russian Federation.

20. Історичний закон про ленд-ліз для України: що це нам дасть. [Електронний ресурс] : <https://armyinform.com.ua/2022/05/10/istorychnyj-zakon-pro-lend-liz-dlya-ukrayiny-shho-cze-nam-dast/>

21. Україна отримала масу зброї від Заходу, на Росію очікують дуже великі втрати – Резніков [Електронний ресурс] : <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/12/novyna/bezpeka/ukrayina-otrymala-masu-zbroyi-zaxodu-gosiyu-ochikuyut-duzhe-velyki-vtraty-reznikov>.

22. «Рамштайн-8»: Резніков потішив результатами засідання. [Електронний ресурс] : <https://glavcom.ua/country/politics/ramshtajn-8-reznikov-potishiv-rezultatami-zasidannja-903342.html>.

23. Експорт з України зернових, зернобобових та борошна. [Електронний ресурс] : <https://minagro.gov.ua/investoram/monitoring-stanu-apk/eksport-z-ukrayini-zernovih-zernobobovih-ta-boroshna>